

SECTION: JURISPRUDENCE

DOI 10.70286/ISU-21.01.2026.009

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Замрига Артур Вікторович

д.ю.н., к.е.н., професор

Кафедра публічного та міжнародного права
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана, Україна

У наш час корупція має ознаки системного та транснаціонального явища, що виходить за межі національних проблем окремих держав і трансформується у глобальну загрозу стабільності правових, економічних та політичних систем. Тут варто відмітити, що процеси глобалізації, інтенсифікація міжнародних економічних зв'язків та зростання мобільності фінансових ресурсів створюють сприятливі умови для поширення корупційних практик, що, своєю чергою, ускладнює забезпечення ефективного правового контролю на національному рівні. У таких умовах протидія корупції потребує узгоджених міжнародно-правових підходів, спрямованих на формування єдиних стандартів відповідальності та співробітництва між державами.

У контексті глобалізації економіки особливого значення набуває вплив транснаціональних корпорацій та міжнародних фінансових інститутів на формування корупційних ризиків. Складні корпоративні структури, використання офшорних юрисдикцій і багаторівневих фінансових схем часто ускладнюють встановлення кінцевих бенефіціарів та контроль за рухом капіталу. Це, у свою чергу, створює додаткові виклики для національних органів влади та зумовлює необхідність посилення міжнародно-правових механізмів прозорості фінансових операцій і корпоративної підзвітності.

Цікаво, що незважаючи на багатовікові спроби вивчити феномен явища корупції, станом на сьогодні все ще немає єдиного, уніфікованого визначення даного поняття. Тут необхідно додати, що одне з найбільш універсальних визначень було запропоновано організацією Transparency International: «корупція – це зловживання увіреною владою для особистої вигоди» [3].

Відсутність уніфікованого міжнародно-правового визначення корупції має не лише теоретичне, а й прикладне значення, оскільки безпосередньо впливає на процес гармонізації законодавства та узгодження кримінально-правових стандартів. Різні підходи до тлумачення корупційних діянь у національних правових системах ускладнюють взаємне визнання рішень, здійснення екстрадиції та надання міжнародної правової допомоги. Саме тому міжнародні

антикорупційні документи здебільшого фокусуються не на формальному визначенні поняття, а на переліку конкретних корупційних правопорушень і механізмів реагування на них.

Варто відзначити, що проблема протидії корупції на міжнародному рівні ускладнюється через відмінності національних правових систем, рівня розвитку інституцій і політичної волі держав. Попри наявність численних міжнародних і регіональних документів, таких як Конвенція ООН проти корупції 2003 року, Кримінальна та Цивільна конвенції Ради Європи та антикорупційні ініціативи Європейського Союзу, відсутність універсального механізму примусового виконання норм створює прогалини в ефективності міжнародно-правового регулювання [2, с. 2713].

Міжнародно-правове регулювання боротьби з корупцією ґрунтується на визнанні цього явища як загрози не лише публічному управлінню, а й основоположним правам людини. Корупційні дії підривають принцип верховенства права, спотворюють механізми демократичного врядування та порушують баланс між публічними і приватними інтересами. Саме тому міжнародні антикорупційні інструменти дедалі частіше розглядаються не лише як засоби кримінально-правового реагування, а як комплексні механізми правового, інституційного та превентивного характеру.

Особливе значення у цьому контексті мають міжнародні договори та конвенції, спрямовані на уніфікацію підходів до криміналізації корупційних діянь, встановлення мінімальних стандартів відповідальності та створення умов для ефективної міждержавної співпраці. Водночас ефективність таких документів значною мірою залежить від здатності держав-учасниць забезпечити їх реальну імплементацію у національне законодавство та правозастосовну практику. Формальне приєднання до міжнародних зобов'язань без належного механізму їх виконання знижує практичну цінність міжнародно-правових антикорупційних інструментів.

Важливим елементом міжнародно-правової протидії корупції є розвиток механізмів міжнародного співробітництва у сфері розслідування корупційних правопорушень. Йдеться про взаємну правову допомогу, екстрадицію, спільні слідчі дії, а також повернення активів, отриманих унаслідок корупційних злочинів. У сучасних умовах саме транскордонний характер корупційних схем зумовлює необхідність посилення координації між правоохоронними органами різних держав та створення ефективних процедур обміну інформацією.

Власне міжнародно-правове регулювання боротьби з корупцією розвивалося поступово - від декларативних заяв та рекомендацій до створення всеохоплюючих міжнародних і регіональних конвенцій. Серед ключових документів слід виділити вже згадувану вище Конвенцію ООН проти корупції (2003 р.), яка закріплює універсальні стандарти протидії корупційним проявам, зокрема у сфері публічної адміністрації та економіки [1].

У свою чергу, регіональні ініціативи у сфері протидії корупції, наприклад, Кримінальна та Цивільна конвенції Ради Європи, виконують основоположну роль у встановленні обов'язкових стандартів кримінальної та цивільної

відповідальності за корупційні діяння, так як вони не лише визначають конкретні механізми притягнення до відповідальності, але й сприяють уніфікації національних правових систем.

Окремої уваги заслуговує роль міжнародних організацій у формуванні антикорупційної політики. Їх діяльність спрямована не лише на розроблення нормативних стандартів, а й на здійснення моніторингу виконання державами взятих зобов'язань, оцінку ефективності антикорупційних заходів та надання рекомендацій щодо вдосконалення національних правових систем. Такий підхід сприяє поступовому формуванню універсальної антикорупційної правової культури, заснованої на принципах прозорості, підзвітності та відповідальності.

До прикладу, Європейський Союз, в рамках своєї політики доброчесності та антикорупційного регулювання, розробив комплексну систему моніторингу виконання державами-членами антикорупційних зобов'язань. Ця система включає регулярний аналіз законодавчих та адміністративних заходів, оцінку ефективності їх практичного застосування, а також інтеграцію механізмів взаємної підзвітності між державами [2, с. 2715].

Таким чином, корупція в умовах глобалізації остаточно втратила характер суто внутрішньодержавної проблеми та перетворилася на складне транснаціональне явище, здатне суттєво впливати на стабільність міжнародного правопорядку. Вона функціонує у тісному зв'язку з глобальними економічними процесами, фінансовими потоками та міжнародною мобільністю, що істотно ускладнює можливості її ефективного стримування виключно на національному рівні.

Міжнародно-правові підходи до протидії корупції формуються на основі усвідомлення необхідності колективної відповідальності держав за забезпечення прозорості, підзвітності та доброчесності у публічному управлінні. Водночас відсутність єдиного універсального механізму примусового виконання міжнародних антикорупційних норм залишається одним із ключових викликів сучасного міжнародного права, що знижує практичну результативність навіть найбільш прогресивних конвенційних інструментів.

Особливістю сучасного міжнародно-правового регулювання є поєднання імперативних і диспозитивних елементів, які дозволяють державам адаптувати антикорупційні стандарти до національних правових систем. Така гнучкість, з одного боку, сприяє ширшому приєднанню держав до міжнародних зобов'язань, а з іншого - створює ризики формального виконання норм без їх реального впровадження у правозастосовну практику.

Важливу роль у забезпеченні ефективності міжнародних антикорупційних механізмів відіграє діяльність міжнародних і регіональних організацій, які виконують функції моніторингу, оцінювання та координації. Саме через їхню діяльність формується спільний підхід до розуміння стандартів доброчесності, що поступово трансформується у складову міжнародної правової культури.

Отож, міжнародно-правова протидія корупції має розглядатися не лише як сукупність нормативних приписів, а як комплексна система взаємопов'язаних правових, інституційних та превентивних заходів. Її ефективність безпосередньо

залежить від політичної волі держав, рівня розвитку національних інституцій та здатності інтегрувати міжнародні стандарти у внутрішню правову систему. Саме за таких умов міжнародно-правові підходи можуть стати реальним інструментом зниження корупційних ризиків у глобалізованому світі.

Список використаних джерел

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: ратифікована Законом України від 18 жовт. 2006 р. № 251-V. Відомості Верховної Ради України. 2007. № 49. Ст. 600. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16/page#Text
2. Замрига А. В. Корупція як глобальна загроза: міжнародно-правові механізми протидії. Наукові інновації та передові технології. Серія: право. 2025. №12(52). С. 2711-2719. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/33353/33321>
DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-12\(52\)-2711-2719](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-12(52)-2711-2719)
3. Transparency International: the global coalition against corruption. <https://www.transparency.org/en/>. Retrieved from <https://www.transparency.org/en/> [in English].
4. Anti-corruption and integrity. OECD. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/policy-issues/anti-corruption-and-integrity.html>

ОСОБЛИВОСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ СУДОУСТРОЮ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

Гуменюк Юрій Ігорович
аспірант

Факультет права та міжнародних відносин
Державне некомерційне підприємство
«Державний університет «Київський авіаційний інститут», Україна

Міжнародні стандарти у сфері судустрою є ключовим інструментом забезпечення верховенства права, незалежності судової влади та ефективного захисту прав людини. Вони сформовані на основі універсальних і регіональних міжнародно-правових актів та конкретизуються у практиці міжнародних судових інституцій. Досвід Республіки Польща щодо імплементації таких стандартів є показовим прикладом як формального дотримання європейських вимог, так і виникнення системних проблем у процесі судових реформ [2].

Міжнародні стандарти судустрою передбачають, зокрема, інституційну та персональну незалежність суддів, їх незмінюваність, прозорі та об'єктивні процедури добору, належні гарантії матеріального й соціального забезпечення, а також ефективні та пропорційні механізми дисциплінарної відповідальності. Ці